

Hajnal Zsolt: A pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályok aktuális változásai az Európai Unió jogalkotási folyamatainak tükrében

Debreceni Jogi Műhely, 2009. évi (VI. évfolyam) 1. szám (2009. január)

Bevezetés

A tökéletes piac elméleti modelljében a gazdaság elérné legmagasabb hatékonyságát a termékek és szolgáltatások allokációja során, a termékek kínálata, szolgáltatások nyújtása volumenének maximalizálása és egyben az ezekkel járó költségeknek a minimalizálása mellett, mindezzel a fogyasztók teljes elégedettségét is eredményezve. A tökéletes pénzügyi piacon pedig a pénzügyi szolgáltatások kínálatát teljes egészében a kereslet határozná meg és a hitelintézetek, illetve a befektetési vállalkozások által meghozott piaci döntések nem befolyásolnák érdemben a gazdaság többi szereplőjének tevékenységét[1]. Ezen idealizált viszonyok azonban a valóságban gyakorlatilag elérhetetlenek. Jelentős vitát vált ki ugyanakkor ennek tükrében az, hogy a kormányzatnak, illetve ezen keresztül a jogalkotásnak milyen mértékben kell beavatkoznia a piacgazdaság viszonyrendszerébe az ezen optimális gazdasági helyzethez közelítő körülmények megvalósítása érdekében.

A piac teljesen szabad, kontroll nélküli működése ugyanis elősegítheti a kínálati oldal gyors fejlődését, de nem eredményezheti a fogyasztói elégedettség maximalizálását, hiszen ekkor a gazdasági verseny szereplői a fogyasztók érdekeinek védelmét legfeljebb üzletpolitikai eszközként vennék figyelembe, továbbra is a profitmaximalizálás céljának elsődlegességét szem előtt tartva. Amennyiben azonban az úgymond „fogyasztóbarát üzletpolitika” nem eredményezne a többi piaci szereplőhöz képest realizálható versenyelőnyt, úgy ennek fenntartásához semmilyen gazdasági érdek nem fűződne a hitelintézetek, illetve a befektetési vállalkozások oldaláról. Mindazonáltal a kontroll nélküli pénzügyi piac egyébként is torzulhatna az esetlegesen megjelenő tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és tisztességtelen piaci magatartások által.

Az állami szerepvállalás visszaszorítására tett kísérlet ellentétes modelljeként megjelentek a kormányzati bürokrácia kiterjesztésének szükségességét megfogalmazó elméletek az egyéni érdekek védelmének szolgálatáért. Az optimálisan működő piac elérése érdekében az állam beavatkozhat egyrészt közvetlenül a hatósági szerepvállalás kereteit erősítve, protekcionista jellegű jogi szabályozás által, másrészt a jogszabályi kötelezés rendszerének preventív funkcióit erősítve is, az előzetes tájékoztatásra, valamint a fogyasztók oktatásának és jogorvoslati jogának erősítése helyezve a hangsúlyt („Bourgoignie-féle” megközelítés), ezzel a tudatos pénzügyi fogyasztói attitűd kialakulását szolgálva. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az alkalmazott módszertől függetlenül a kormányzati bürokrácia kiterjesztésével járó állami beavatkozás volumenének növelése már önmagában is eredményezhet piaci aszimmetriát a szabad piaci versenynek, illetve kínálati oldal fejlődésének gátat szabva olyan tökéletlen piacot létrehozva, amelyben a kínálat nem követi a valós fogyasztói keresletet.

A piacgazdaságok alapvető kérdése tehát az egyén jogainak védelme és a piac szabad működése között feszülő éles határvonal megfelelő meghatározása[2]. Egyrészt lehetővé kell tenni ugyanis, hogy megfelelő gazdasági és társadalmi körülmények alakulhassanak ki a kínálati oldal fejlődéséhez, másrészt pedig emellett mégis hatékony kontrollt kell biztosítani a fogyasztók védelméhez. A pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályozásnak is ezen ambivalens viszonyrendszerben kell reagálnia az aktuális pénzügyi piaci folyamatokra és a fogyasztói társadalom elvárásaira.

1. A pénzügyi szolgáltatások piacának változásait indikáló társadalmi, gazdasági tényezők és pénzügyi fogyasztóvédelmi problémák Magyarországon a rendszerváltást követően

A rendszerváltást követően Magyarországon is kezdetét vette a piaci struktúra átalakulása. Ez a folyamat igen jelentős gazdasági és társadalmi változások indikátora lett, amelyben a kínálati oldal pluralizálódása, illetve a fogyasztás volumenének jelentős növekedése vált jellemzővé, a fogyasztó társadalom formálódása mellett.

A piaci struktúrák átalakulásának folyamatában a hitelintézetek az 1990-es évek végéig a nagyvállalati hitelezést tekintették valódi célpiacnak, kevesebb figyelmet fordítva a retail piacon való hitelezésre. A retail szektoron belül kevésbé összetett termékválaszték, a verseny hiánya volt jellemző a rendszerváltást követő évtizedben. A nagyvállalati hitelezés mellett szóló alapvető érvet a kisebb kockázat jelentette az átalakuló gazdaságú rendszerváltó országok bizonytalan vagyoni és társadalmi viszonyai, illetve a retail piac hatékony működését biztosító jogszabályi háttér hiánya miatt[3].

A rendszerváltás időszakában a befektetési lehetőségek is korlátozottak voltak Magyarországon, habár speciális lehetőségként például állami garanciavállalás melletti kötvénykibocsátásra került sor 1983-ban (valódi okként a nagymértékű vállalati hitelállomány kompenzálására). 1987-re azonban már a fix kamatozású kötvények az állami garanciavállalás mellett sem jelenthettek megfelelő befektetési formát, mert az infláció mértéke már meghaladta a kamatot. Az elsődleges piac likviditási gondokkal küzdött, az eladási és vételi szándékok eltávolodtak egymástól, aszimmetrikussá téve a piacot a rendszerváltás időszakára[4]. A lakosság jövedelmi és vagyoni viszonyaira tekintettel hasonlóan kedvezőtlen maradt a helyzet a fogyasztók befektetési lehetőségeivel kapcsolatban a rendszerváltást követő években is.

Igazán jelentős változások csupán az 1990-es évek végén kezdődtek, amikor mind a háztartások, mind pedig a KKV szektor vagyoni és jövedelmi viszonyai jelentős javulásnak indultak, megfelelő alapot szolgáltatva a retail piac kínálati oldala fejlődésének gátat szabó kockázati tényezők csökkenésének[5]. A kilencvenes évek utolsó harmadában az 1995-től bevezetett stabilizációs intézkedéseknek köszönhetően megkezdődött a gazdaság fellendülése, illetve ezzel párhuzamosan megállt a lakosság életszínvonalának csökkenése. A reáljövedelmek és a fogyasztás pedig 1997-től kezdve fokozatosan növekedésnek indult[6], valamint a háztartások megtakarítási lehetőségei is növekedtek.

A retail szektoron belül a hitelezési hajlandóság növekedésével párhuzamosan a fogyasztási kölcsönök piaca is kezdett megélni 1998-1999-ben és 2005-re már a teljes háztartási portfólió mintegy 50%-át a különböző fogyasztási hitelkonstrukciók adták. Ezzel párhuzamosan ugyanakkor 1998-tól kezdve egyre nagyobb mérvűvé vált a fogyasztói eladósodottság. Mind több és több fogyasztót fenyegetett az adósságspirálból való kilépés lehetetlensége. Ennek egyik kiváltó oka a megfelelő pénzügyi fogyasztói kultúra kialakulásának hiánya, illetve a magyar fogyasztói társadalmat egyébként is gyakran jellemző tájékozatlanság volt. Különösképpen problémát jelentett a megfelelő tájékoztatás és a kellően tudatos fogyasztói attitűd kialakulásának hiánya a hitelpiac kínálati oldalának differenciáltabbá válása miatt. A hitelhez való hozzájutás lehetőségének egyszerűbbé válása pedig egyre nagyobb mértékben indikálta a felelőtlen fogyasztói költekezést, illetve a megtakarítási szempontok figyelmen kívül hagyását a pénzügyi fogyasztói döntések meghozatala során[7]. Számos fogyasztó a teljes havi jövedelme jelentős részét a fogyasztói hitelekkel szembe fordító adósságai rendezésére fordítja mind a mai napig. Jelenleg egyébként bár a jövedelmek növekedésének volumene alacsonyabb ugyanakkor mégis jellemzően magas szinten maradtak a háztartások fogyasztási jellegű kiadásai[8]. A fogyasztás mértékének növekedése elsősorban az áruvásárlás mértékének növekedésével jellemezhető, amely az

1990-es évek végére magával vonta egyes atipikus szerződési formákra, mint az átalakuló piaci viszonyokban megjelenő új, számos vonatkozásban speciális áruvásárlási konstrukciókra vonatkozó jogszabályok megalkotásának szükségességét[9].

A jövedelmi viszonyok az 1990-es évek végétől lehetőséget adtak a lakosság jelentős része számára, hogy különböző megtakarításai legyenek. A megtakarítási formák közül ugyanakkor jellemzően magas volt a készpénz és a bankbetétek aránya. A magasabb kockázatokkal járó befektetési formák választása egyébként még jelenleg is kisebb hányadát jellemzi a lakossági befektetőknek, bár összességében mégis elmondható, hogy jelentős mértékben nőtt a részvénybefektetések aránya.

A dinamikusan fejlődő retail szektorban kialakult hitelezési gyakorlatokkal kapcsolatban az elmúlt évtizedben számos fogyasztóvédelmi jellegű probléma felvetődött, amelyek elsősorban a nem megfelelő tájékoztatásnak és a fogyasztói informátlanságnak voltak köszönhetőek. Ezek közül mindenekelőtt a legnagyobb problémát az jelenti, hogy a hitellel járó valós költségek fogyasztó által történő meghatározása a pluralizálódó pénzügyi piacon gyakorlatilag lehetetlenné vált. Könnyen hozzáférhető fogyasztói kölcsön reményében pedig a fogyasztók számos esetben olyan mérvű kötelezettségeket vállaltak, amelyek teljesítése később anyagi körülményeik miatt már lehetetlen. Ezzel párhuzamosan egyre többen kerültek fel a BAR listára (jelenleg Központi Hitelinformációs Rendszerbe) egy-egy hitelviszonnyal összefüggő tartozás törlesztési kötelezettségei teljesítésének elmaradása miatt úgy, hogy gyakran nem is vettek erről igazából tudomást, csak később, mikor ismételten hitelt szerettek volna igényelni. Ugyancsak számos fogyasztóvédelmi jellegű probléma és fogyasztói jogvita forrásává váltak az elmúlt években egyre népszerűbbé vált alacsony kamatozású deviza alapú hitelkonstrukciók, amelyeknél a fogyasztók számos esetben egyáltalán nem számolnak a törlesztő részletek jövőbeni esetleges ingadozásával[10].

A befektetésekkel kapcsolatos fogyasztóvédelmi problémák jelentős részét az elmúlt években ugyancsak a nem megfelelő tájékoztatás, illetve a tájékozottság hiánya okozta. Számos esetben előforduló, mondhatni tipikus panasz, hogy a jelentős hozammal kecsegtető ajánlatok valójában mégsem olyan kedvezőek a befektető számára. Ezen esetekben a megfelelő tájékoztatás és előzetes fogyasztói tájékozottság többnyire megelőzhette volna a későbbiekben kialakuló fogyasztói jogvitákat.

Az elmúlt évtized tapasztalatainak tükrében megállapítható tehát, hogy a pénzügyi szolgáltatások piacán töredékes információk birtokában a pénzügyi fogyasztó rendkívül kiszolgáltatottá vált, így szükséges a tájékoztatás szélesebb körű kötelezettségét előíró jogszabályi struktúrák kialakítása mind a fogyasztói hitelek, mind az egyes megtakarítási formák vonatkozásában, ezáltal a gyengébb piaci pozíciójú fogyasztó helyzetének javítását elősegítve. Ennek a megvalósítása során pedig törekedni kell arra is, hogy a piaci szegmens működését befolyásoló esetleges tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok is felszámolásra kerülhessenek.

2. Az Európai Unió fogyasztók védelmét érintő, a pénzügyi szolgáltatások piacára vonatkozó jogalkotása

A) A piaci integráció és liberalizáció általános keretei

Liberalizációval korábban csak a legfejlettebb gazdaságú országok pénzügyi piacán találkozhattunk, azonban megjegyzendő az is, hogy ezen országokban is gyakoriak voltak a burkolt és nyílt szabályozói akadályok[11]. Éppen ezért bír kiemelkedő jelentőséggel az, hogy az Európai Unió fejlődése a piaci integráció és ennek eszközeként a határon átnyúló szolgáltatások liberalizációja irányába hat. Ennek keretében elengedhetetlen a tőke mozgások és fizetések szabadságának érvényesülése, a pénzügyi szolgáltatások piacán megvalósuló

jogharmonizáció, amely egyrészt lehetővé teszi a tagállami szabályozásokban fennálló különbségek felszámolása által a piac egységesebbé, ugyanakkor a kínálat sokszínűbbé válását, közösségi szintű versenyt generálva, mindemellett a fogyasztóvédelem magasabb szintjét lehetővé tevő szemlélet integrálását.

Az Európai Unió pénzügyi piaca rendkívül dinamikus változásokon ment keresztül az elmúlt években. A piac fokozatos kiterjedése mellett jellemző az integráció elmélyülése is, amelyet tükröznek az Európai Unió jogalkotási folyamatai is[12]. Az egységes szolgáltatási piac létrehozását több eszköz szolgálja az Európai Unió piacán, így az egységes tevékenységi engedély, a székhely szerinti felügyeleti elve, illetve a letelepedés és szolgáltatás szabadsága[13], valamint a tőkemozgások és fizetések szabadsága. A pénzügyi piac integrációja szempontjából kiemelkedő jelentőségű a tőkemozgások és fizetések liberalizációja. A tőkemozgások szabadságával kapcsolatban az EK Szerződés 67. cikkének (1) bekezdése eredetileg is a tőkemozgások fokozatos liberalizálásának kötelezettségét írta elő a tagállamok számára, míg az eredeti 106. cikk a folyó fizetések liberalizálásáról rendelkezett. Az eredeti 71. cikk alapján egyébként a tagállamoknak a további korlátozások bevezetésétől való tartózkodásra is törekedniük kellett. A Maastrichti Szerződés gyökeres változásokat hozott a régi 71. és 106. cikk hatályaon kívül helyezésével. Az 56. cikk jelenlegi szabályai szerint tilos a tagállamok közötti, illetve a tagállamok és a harmadik országok közötti tőkemozgásokra és fizetési műveletekre vonatkozó minden korlátozás[14].

B) A szabályozórendszer defektusai, mint az integráció és liberalizáció akadályai

Az Európai Unió pénzügyi piacának integrációját és ezen keresztül a piac liberalizációját ugyanakkor több tényező is lassította az elmúlt évtizedben, így az egyértelmű közösségi jogi szabályozás hiánya, a szabályozórendszer működési defektusai, a létező szabályok alkalmazásának következetlensége. A közösségi szintű szabályozás hiánya és a szabályozás következetlensége vezetett többek között a Pénzügyi Szolgáltatási Akcióterv létrehozásához[15]. A Pénzügyi Szolgáltatási Akcióterv (Financial Services Action Plan, továbbiakban: Akcióterv) kiindulópontját jelentette egy komplex pénzügyi piaci integrációs folyamatnak, amelyben összesen 42 legiszlatív és egyéb, nem jogalkotási intézkedés által keretet adott a pénzügyi piac stabilitásának elősegítését biztosító folyamatoknak, illetve a kapcsolódó tagállami nemzeti stratégiák kialakításának[16]. Az Akcióterv megvalósítása azonban az eredetileg tervezettekhez képest csak lassan haladt, minek okán az Európai Pénzügyi és Gazdasági Miniszterek Tanácsának 2000. július 17-i ülésén elhatározta egy bizottság felállítását, a problémával kapcsolatos javaslatlételre[17]. A Lámfalussy bizottság 2001. február 15-én jelentette meg a javaslatait tartalmazó dokumentumot, amely több ajánlást is tartalmazott a tőkepiacra vonatkozó európai szintű szabályozási eljárás teljes reformját célozva, a lassú döntéshozatali mechanizmusok helyett alkalmazandó egyszerűbb és jóval gyorsabb eljárások kialakítása által. A Lámfalussy-eljárás lényege egy új, a közösségi jogalkotás reformját adó szabályozási modell kialakítása, amely alkalmazásának megkezdésére a Lámfalussy bizottság 2001 év végét tűzte ki[18]. Az Akcióterv legnagyobb része egyébként mára megvalósult, elsősorban ennek a reformfolyamatnak köszönhetően, még ha néhány határidő az eredetileg tervezettekhez képest ki is tolódott[19].

Az elmúlt évtized tapasztalatai alapján tehát elmondható, hogy elengedhetlenné vált a pénzügyi szolgáltatások piacának a közösségi szintű harmonizációja, a szabályozás rendszerének teljes újragondolása. Ennek a megvalósítása során pedig a fogyasztóvédelem szempontjai és aktuális kérdései is kiemelt figyelmet kaptak, összhangban az Európai Unió

fogyasztóügyi stratégiájával[20], így többek között olyan kiemelkedő jelentőségű jogforrások megalkotása által, mint a fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozó közösségi jogi szabályok, a befektetők védelmét elősegítő szabályok (MiFID), valamint a pénzügyi fogyasztóvédelmet is érintő tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó irányelv (UCP) megalkotása által. Ezek a szabályok egyébként maguk is szorosan illeszkednek a piaci integrációt és liberalizációt elősegítő jogalkotási folyamatba.

C) Fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozó szabályozás változása

Az uniós polgárok jelentős része termékvásárlásait fogyasztói hitel-megállapodások keretében valósítja meg. A megtakarítások terhére történő áruvásárlás egyre inkább háttérbe szorulni látszik. A fogyasztói hitelek közösségi piaca ugyanakkor még mindig erőteljesen fragmentált, az egyes tagállamokban más és más szabályok vannak hatályban, ezáltal jelentősen nehezítve a piacon a fogyasztók pénzügyi döntéseinek meghozatalát is.

A fogyasztói hitel-megállapodások közösségi szintű szabályait eredetileg a fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló 87/102/EGK tanácsi irányelv határozta meg. A Bizottság az irányelv alkalmazásával kapcsolatban szerzett tapasztalatokról több alkalommal is jelentést tett közzé, illetve az érdekelt felekkel konzultációkat kezdeményezett. A jelentésekből és a konzultációk tapasztalataiból egyértelműen kiderült, hogy a tagállamok szabályozásában továbbra is jelentős eltérések vannak a fogyasztói hitelekre vonatkozó rendelkezésekben, a kvázi minimum követelményeket meghatározó hatályos közösségi jogi szabályozás felülvizsgálata elengedhetetlenné vált. A tagállami különbségek ugyanis a hitelezők közötti verseny torzulásához vezethetnek, ami nyilvánvalóan érinti a keresleti oldalon a fogyasztói érdekeket is, az átláthatatlanság, illetve a kedvezőbb hitelkonstrukciókhoz való hozzáférés lehetetlenülése miatt. A határon átnyúló tevékenységek előmozdításához mindinkább szükségessé vált az átláthatóbb és hatékonyabb hitelpiac kialakítása feltételeinek a megteremtése, illetve ezzel párhuzamosan a fogyasztóvédelem szempontrendszerének legmesszemenőbbekig való integrálása. Mindezekre való tekintettel került megalkotásra a tagállamok fogyasztóknak nyújtott hitelekkel kapcsolatos megállapodásokra vonatkozó törvényei, rendeletei és közigazgatási eljárásai egyes aspektusainak összehangolása céljából az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve a fogyasztói hitel-megállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről.

Az irányelv 27. cikkének (1)-(2) bekezdése alapján a tagállamoknak 2010. május 12-ig kell implementálniuk az irányelvet, majd a Bizottság ötévente (első alkalommal 2013. május 12-ig) felülvizsgálja az irányelvben és mellékleteiben meghatározott küszöbértékeket, illetve a határidő előtti visszafizetésre vonatkozó ellentételezés mértékének kiszámításához alkalmazott százalékokat.

A 2008/48/EK irányelv a fogyasztók védelmét szolgáló közösségi szinten harmonizált jogszabályi rendszer megteremtését, illetve ezen keresztül a fogyasztói alapjogok érvényesülését szolgálva több fontos szabályt is meghatároz a fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozóan. Ezek közül kiemelkedőek a fogyasztók teljeskörű tájékoztatására vonatkozó szabályok, amelyek érvényesülése a pénzügyi piacon jelentkező információs aszimmetriából, illetve a tudatos fogyasztói attitűd hiányából fakadó fogyasztóvédelmi problémák megelőzését szolgálhatják. A fogyasztói hitel-megállapodásokkal kapcsolatos fogyasztóvédelmi problémák elsődleges forrását ugyanis maga az informátlanság jelenti, amely az európai fogyasztói társadalmat általában jellemzi. Éppen ezért kiemelkedően fontos, hogy a hitel-megállapodásokkal kapcsolatos hitelezői tájékoztatási kötelezettség szigorú és harmonizált szabályai kerüljenek megalkotásra a tagállamokban a közös piac fejlődését szolgálva.

Az irányelv rendszerében a tájékoztatási kötelezettség több elemből tevődik össze, amelyek közül első a reklámokra vonatkozó szabályok köre. Minden marketing stratégia szükségképpen részét képezik ugyanis a reklámok, amelyek önmagukban is alkalmasak a fogyasztói döntések befolyásolására. Ennek megfelelően azonban a fogyasztók védelmének időhorizontját is a lehető legkorábbra kell helyezni, a kereskedelmi kommunikáció szintjére is kiterjesztve. Az irányelv 4. cikk (1) bekezdése szerint minden olyan hitelmegállapodásra vonatkozó reklámnak, amely kamatlábat vagy bármely, a hitelnek a fogyasztó által viselt költségére vonatkozó számadatot megjelöl, általános tájékoztatást kell tartalmaznia. A reklámokba foglalandó általános tájékoztatásnak pedig egyértelmű, világos és jól látható módon egy reprezentatív példával szemléltetve kell tartalmaznia a hitelkamatlábát (alkalmazandó díjakra vonatkozó részletes tájékoztatással együtt, beleértve a hitel fogyasztó által viselt teljes költségét), a teljes hitelösszeget, a teljeshiteldíj-mutatót[21], adott esetben a hitelmegállapodás időtartamát, továbbá az egyedi árura vagy szolgáltatásra vonatkozóan halasztott fizetés formájában nyújtott hitel esetén a készpénzárat és bármely előtörlesztés összegét, valamint adott esetben a fogyasztó által fizetendő teljes összeget és a törlesztések összegét. Garanciális jellegű szabályként az irányelv 4. cikkének (3) bekezdése a reklámmal kapcsolatos tájékoztatás rendszerét bővítve rögzíti, hogy ha a hitelmegállapodással kapcsolatos járulékos szolgáltatásra, így különösen biztosításra vonatkozó szerződés megkötése a hitel megszerzéséhez, vagy a hitelnek a meghirdetett feltételek melletti megszerzéséhez kötelező és ezen szolgáltatás költségei előre nem határozhatók meg, akkor az ezen szerződés megkötésére vonatkozó kötelezettséget a teljeshiteldíj-mutatóval együtt minden esetben ugyancsak egyértelmű, világos és jól látható módon meg kell említeni.

A fogyasztók megfelelő tájékoztatását lehetővé tevő reklám mellett kiemelkedően fontos az is, hogy a fogyasztó értékelhesse, hogy a számára javasolt hitelmegállapodás saját igényei és pénzügyi helyzete szempontjából megfelelőek-e. Éppen ezért külön tájékoztatási kötelezettségként jelenik meg az irányelvben a szerződéskötést megelőző tájékoztatás is. A fogyasztóknak ugyanis meg kell adni az ajánlatok összehasonlításához szükséges információkat annak érdekében, hogy megalapozott döntést hozhassanak a hitelmegállapodás esetleges megkötésével kapcsolatban. Ezeket az információkat az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése szerint nyomtatott formában vagy más tartós adathordozón, az irányelv II. mellékletében foglalt, kötelező tartalmi elemeket meghatározó „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató” című formanyomtatvány felhasználásával kell majd a fogyasztó rendelkezésére bocsátani. Bármely további olyan tájékoztatást, amelyet a hitelező a kötelező tájékoztatáson felül a fogyasztónak nyújthat, külön dokumentumban kell megadni, amely az „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató” című formanyomtatványhoz mellékelhető. Az „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató” című formanyomtatványon kívül egyébként a fogyasztó kérésére díjmentesen a rendelkezésre kell bocsátani a hitelmegállapodás-tervezet egy példányát is. Az irányelv egyébként pontosan meghatározza a hitelmegállapodás kötelező tartalmi elemeit is, amelyek feltüntetése végső soron ismételten azt a célt szolgálja, hogy a fogyasztó az általa választott hitelkonstrukció lényeges elemeit megismerhesse, azokkal tisztában lehessen[22].

A teljes körű tájékoztatás szükségessége magában foglalja a kamatlábak változásáról való tájékoztatást is. Az irányelv 11. cikkének (1) bekezdése erre való tekintettel kifejezetten rögzíti, hogy adott esetben a fogyasztót nyomtatott formában vagy más tartós adathordozón a változás hatályba lépte előtt, a lehető leghamarabb tájékoztatni kell a hitelkamatláb változásáról is. A tájékoztatásnak egyébként minden esetben tartalmaznia kell az új hitelkamatláb hatályba lépését követő fizetések összegét és a fizetések gyakoriságában bekövetkező esetleges változás részleteit. Speciális lehetőségként azonban az irányelv 11. cikkének (2) bekezdése szerint lehetőség lesz arra is, hogy a szerződő felek a hitelmegállapodásban akként egyezzenek meg, hogy az előzőekben említett információkról a

fogyasztó azokban az esetekben kapjon rendszeres tájékoztatást, amikor a hitelkamatláb változását referenciakamatláb-változás okozza. A megfelelő tájékoztatás megvalósulásához ekkor azonban természetesen szükséges feltétel az új referencia-kamatláb megfelelő módon való nyilvánosságra hozatala, továbbá az új referencia-kamatlábra vonatkozó tájékoztatásnak a hitelező hivatali helyiségében való hozzáférhetővé tétele is.

Amint az látható az irányelv a tájékoztatás komplett rendszerét adja, amely a szerződéskötést megelőző reklámoktól kezdve egészen a szerződéskötés és a teljesítés egész folyamatára kihat. A teljes körű tájékoztatás egyrészt a fogyasztók védelmének preventív eszközévé válhat azáltal, hogy a fogyasztó számára egyéb módon hozzá nem férhető információkat közvetít az általa kiválasztandó hitelkonstrukcióval kapcsolatban, másrészt a hitel igénybevételevel összefüggésben kialakuló esetleges fogyasztói jogviták rendezése során a bizonyítás eszközeként szolgálhat. A tájékoztatáshoz való jog, mint fogyasztói alapjog érvényesítése a tudatos pénzügyi fogyasztói attitűd kialakításában nélkülözhetetlen szerepet játszik, így az uniós jogalkotás által képviselt fejlődési irányvonal a belső piac teljes fogyasztói társadalmát szolgáló, mondhatni kvázi közérdek.

A tájékoztatáshoz való jog érvényesítésén túlmenően az irányelv rendszere még számos olyan garanciális elemet meghatároz, amelyek a hitelintézetekhez képest gyengébb piaci pozícióban lévő fogyasztók érdekeinek védelmét hivatottak szolgálni. Ezek között mindenképpen megemlítenéd a fogyasztó tizennégy naptári napon belüli indokolás nélküli elállási joga, a határidő előtti visszafizetésre vonatkozó szabályok, valamint a THM számítási módjának közösségi szinten harmonizált meghatározása.

Az elállási jog gyakorlása a fogyasztói hitelmegállapodás ismételt megfontolásának lehetőségét adja meg a fogyasztó számára, többletgaranciát adva a tudatos döntések meghozatalához. Amennyiben azonban a fogyasztó a szerződés megkötését követően nem gyakorolja tizennégy naptári napon belüli indokolás nélküli elállási jogát, akkor is lehetőséget kell számára biztosítani a jogviszony megszüntetésére, akár a lejáratí idő eltelte előtt is. Az irányelv 16. cikke szerint a fogyasztónak ennek megfelelően joga van a hitelmegállapodás szerinti kötelezettségeit egészben vagy részben bármikor teljesíteni. Ilyen esetekben pedig jogosult a hitel teljes költségének csökkentésére, ami a szerződés fennmaradó időtartamára esedékes kamatot és költségeket foglalja magában. Ha a visszafizetés olyan időszakra esik, amelyre a hitelkamatláb rögzített, akkor a hitelező jogosult a hitel határidő előtti visszafizetéséhez közvetlenül kapcsolódó esetleges méltányos és objektíve indokolt költségek ellentételezésére. Az ilyen ellentételezés sem haladhatja meg azonban a határidő előtt visszafizetett hitel összegének 1 %-át, ha a határidő előtti visszafizetés és a hitelmegállapodásnak a megállapodásban foglalt megszűnési időpontja közötti időszak az egy évet meghaladja. Ha ez az időszak az egy évet nem haladja meg, akkor pedig az ellentételezés nem lépheti túl a határidő előtt visszafizetett hitel összegének 0,5 %-át. Garanciális jelentőségű a THM szabályainak közösségi szinten harmonizált meghatározása is, a tagállamok közötti esetleges eltérések kiküszöbölése, az átláthatóság és az összehasonlíthatóság növelése céljából. Az irányelv 19. cikkének (1) bekezdése szerint a THM számításának az irányelv I. mellékletének I. részében meghatározott matematikai képlet alapján kell történnie.

Amint az látható, a fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozó irányelv összetett mechanizmusokat teremt a fogyasztói érdekek védelmében, amelyek teljesen új alapra helyezik a fogyasztói hitelezés gyakorlatát a közösségi piacon, harmonizált rendszert teremtve. Az irányelv tagállamok általi megfelelő implementálása szükséges feltétele a szabályok megfelelő érvényesülésének, hiszen az irányelv önmagában még nem rendelkezik olyan hatállyal, amely alapján a tagállami hitelintézetekkel szemben a fogyasztók egyedi

jogvitájuk a tagállamok bíróságai előtt ezekre a közösségi jogi szabályokra hivatkozhatnának[23].

D) Befektetők védelmére vonatkozó szabályok változása (MiFID)

A tőkepiacon az értékpapír-befektetési szolgáltatásokról szóló 93/22/EGK tanácsi irányelv (ISD) harmonizált feltételek megteremtését célozta, amelyek által az engedéllyel rendelkező befektetési vállalkozások más tagállamokban is meghatározott szolgáltatásokat nyújthattak, illetve fióktelepeket hozhattak létre, közvetlenül a székhely szerinti tagállam engedélyezése és felügyelete alapján.

Az elmúlt években azonban a befektetők aktivitása jelentős mértékben megnövekedett az európai pénzügyi piacon. A közösségi piac további fejlődéséhez pedig szükséges valamennyi befektetési vállalkozásnak azonos lehetőségeket biztosítani a Közösségben a szabályozott piacokhoz való kapcsolódás vagy hozzáférés tekintetében. A kínálati oldal tehát differencializáltabbá vált, anélkül azonban, hogy a befektetők védelmét biztosító közösségi szinten harmonizált szabályok alapján került volna sor a befektetési vállalkozások tevékenységének folytatására. Ezen okból kifolyólag a korábbi közösségi jogi szabályozás már nem elégséges a befektetők védelméhez a piaci viszonyokra tekintettel, a befektetők magasabb szintű védelmét megvalósító szabályozási struktúrák kialakítása vált szükségessé. Ezen célok megvalósítását szolgálja az Európai Parlament és a Tanács 2004/39/EK irányelve a pénzügyi eszközök piacairól, a 85/611/EGK és a 93/6/EGK tanácsi irányelv, és a 2000/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 93/22/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről (továbbiakban: MiFID).

A MiFID a fogyasztók védelmének kettős mechanizmusát teremti meg, meghatározva egyrészt a befektetési vállalkozás széleskörű tájékoztatási kötelezettségének rendszerét, másrészt pedig a befektető, mint fogyasztó legjobb érdeke szerinti eljárás bizalmi jellegű előírásait. Ennek keretében egyrészt a MiFID 19. cikk (3) bekezdése szerint az ügyfeleknek vagy potenciális ügyfeleknek megfelelő átfogó tájékoztatást kell biztosítani a befektetési vállalkozásról és annak szolgáltatásairól, a pénzügyi eszközökről és javasolt befektetési stratégiákról, a teljesítés helyszíneiről, továbbá a befektetés költségeiről és az ehhez kapcsolódó díjakról. Mindezt oly módon kell megtenni a hatékony befektető-védelem megvalósításához, hogy a befektetők ésszerűen képesek legyenek megérteni a felkínált befektetési szolgáltatás, illetve az adott pénzügyi eszköz fajtájának természetét és esetleges kockázatait, és ez alapján kellően megalapozott pénzügyi döntéseket hozhassanak. Kiemelkedően fontos ez, hiszen a tájékoztatási kötelezettség elemeinek megvalósulása lehetővé teszi a pénzügyi fogyasztói kultúra fejlődését az által, hogy a befektetők a közös piacon elérhető lehetőségek között gondosan mérlegelve járhatnak el, tudatosabban szervezve ez irányú tevékenységeiket.

A széleskörű tájékoztatás mellett fontos a befektető érdekeinek megfelelő eljárás is, amelyet az irányelv a legjobb végrehajtás (best execution) rendszerében határoz meg. Ehhez a befektetési vállalkozásnak kellő mértékű információt kell gyűjteniük a befektető céljai, tapasztalat és pénzügyi helyzete vonatkozásában, hogy a kiválasztott termékek és szolgáltatások egyedileg „megfelelőek” és „alkalmasak” legyenek a befektetők, mint fogyasztók számára[24]. A MiFID különbséget tesz ugyan a lakossági, illetve szakmai ügyfél befektetői kategóriái között[25], azonban a különbségtételtől függetlenül az irányelv rendszerében általános elvárás, hogy a befektetési szolgáltatások, illetve adott esetben a kiegészítő szolgáltatások ügyfeleknek történő nyújtásakor a befektetési vállalkozás járjon el becsületesen, tisztességesen és hivatásszerűen az ügyfelei legjobb érdekeinek megfelelően, továbbá a befektetési vállalkozás által ügyfeleihez vagy potenciális ügyfeleihez eljuttatott

minden információ legyen tisztességes, egyértelmű és nem félrevezető, beleértve ebbe a marketingközleményeket is.

A MiFID tagállamok általi implementációjától a közösségi piaci struktúrában bekövetkező jelentős, kedvező hatású változások várhatóak a jogharmonizáció és ezzel párhuzamosan megvalósuló dereguláción keresztül, a befektetők védelemének magas szintjét megteremtve függetlenül attól, hogy a befektető melyik tagállamban él, vagy a befektetési vállalkozás székhelye melyik tagállamban van[26].

E) Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok a pénzügyi szolgáltatások piacán (UCP irányelv)

A belső piacon, így a pénzügyi szolgáltatások piacán a határon átnyúló tevékenységek előmozdításához nélkülözhetetlen a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó tagállami szabályozás harmonizációja, ugyanis a tagállami jogszabályok jelentős eltérései a verseny jelentős torzulását eredményezhetik. A jogharmonizáció ezen a területen jelentős mértékben növeli a jogbiztonságot, fogyasztói és vállalkozói aspektusból egyaránt. Mindezekre való tekintettel került elfogadásra az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve, amely a tagállamok vállalkozásainak a fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlataira vonatkozó közösségi szinten harmonizált szabályait határozza meg (továbbiakban: UCP irányelv).

A UCP irányelv célja, hogy hozzájáruljon a belső piac megfelelő működéséhez, továbbá az, hogy a fogyasztók gazdasági érdekeit sértő tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási tagállami rendelkezések összehangolása által magas szintű fogyasztóvédelmet valósítson meg[27]. Az irányelv meghatározza a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok generálklauzuláját[28], illetve különösen tisztességtelen gyakorlatként agresszív és megtévesztő kereskedelmi gyakorlatok (tevékenység és mulasztás) körét rögzíti, valamint az irányelv I. számú melléklete felsorolja a minden körülmények között tisztességtelennek minősülő kereskedelmi gyakorlatokat.

A UCP irányelv megfelelően vonatkozik a fogyasztóknak a termékekkel kapcsolatos üzleti döntéseit közvetlenül befolyásoló kereskedelmi gyakorlatokra a pénzügyi szolgáltatások piacán is. A UCP irányelv relevanciája a pénzügyi szolgáltatások piacán egyébként abban mutatkozik meg, hogy a fogyasztók számára a fogyasztói hitelekkel és általában a pénzügyi szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos tisztességtelen gyakorlatokkal szemben is megfelelő, az Európai Unió valamennyi tagállamában azonosan magas szintű védelmet irányoz elő a B2C relációban (különös tekintettel az információknak a hitelező által történő nyilvánosságra hozatala során).

3. A pénzügyi fogyasztóvédelmet érintő európai uniós irányelvek hazai implementálása

A fogyasztói döntések meghozatalának nélkülözhetetlen eleme az információkhoz való hozzáférés. A fogyasztók által elérhető legközvetlenebb információ a hitelintézetek és a befektetési vállalkozások kereskedelmi kommunikációja. A kereskedelmi kommunikáción keresztül kapott információk egyrészt csökkenthetik a szerződéskötéssel szükségképpen együtt járó kockázati tényezőket, ugyanakkor hibás piaci döntések meghozatalára is vezetheti a fogyasztót. A megfontolt döntéshez legtöbb esetben pontosabb információkra van szükség, mint amit a kereskedelmi kommunikáción, sőt mondhatni akár a szerződéskötés folyamatán keresztül elérhet a fogyasztó. Ennek az eléréséhez elsődleges eszköz a tájékoztatás módszereinek bővítése, új kötelezettségeket előíró szabályok rögzítése jogrendszerünkben, a jogi védelemhez és jogorvoslathoz való jog, mint fogyasztói alapjogok előmozdítása mellett.

Mindezek alapjait adják meg az Európai Uniónak a pénzügyi fogyasztóvédelem fejlődési kereteit meghatározó irányelvei, amelyek megfelelő implementálása a fogyasztók tájékoztatáshoz való jogának, fokozott jogi védelmének és jogorvoslati lehetőségeinek, mint fogyasztói alapjogoknak az érvényesülését segíthetik elő a közös piac egészén.

A fogyasztói hitelmegállapodásokra vonatkozó irányelv implementálásának 2010. május 12-ig kell megtörténnie, az elfogadás közelsége miatt ugyanakkor a hazai jogalkotás konkrét eredményeiről és ebből következően az ezzel összefüggő gyakorlati tapasztalatokról még egyáltalán nem beszélhetünk. Az irányelv szabályai ugyanakkor megfelelően illeszkednek a Magyarországon megkezdődött fogyasztóvédelmi tárgyú jogszabályi reformok rendszerébe[29], tovább erősítve a fogyasztók informátlanságának csökkentését, illetve a tudatos fogyasztói attitűd kialakulását szolgáló tájékoztatási kötelezettség rendszerét. Speciális helyzet áll fenn ugyanakkor a hazai jogban ezen piaci szegmens vonatkozásában még ismeretlen, a fogyasztók számára többletgaranciát jelentő tizennégy napos elállási jog rögzítése tekintetében. Atipikus szerződések esetében már eddig sem volt ismeretlen az elmúlt közel egy évtizedben a magyar jogban a gyengébb piaci alkupozícióban lévő fogyasztó számára többletvédelmet biztosító elállási jog biztosítása. A fogyasztói hitel-megállapodások esetében a szerződési konstrukciók összetettsége és a velük járó fogyasztói kötelezettségek súlya indokoltá teszi a közös piac egészén a többletvédelem megteremtését, amelynek egyik eszköze lehet a fogyasztói megfontolást is lehetővé tevő elállási jog lehetősége.

A MiFID irányelv implementációját szolgáló, a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény (továbbiakban: Bvtv.) két lépcsőben lépett hatályba. Több kihívás is jelentkezett az új jogszabályi rendelkezések alkalmazásával összefüggésben. Ezek közül a legelső a legjobb végrehajtás követelményének az érvényesítése. Jelentős kérdéseket vetett fel ugyanis az implementáció folyamatában a piaci struktúrák és pénzügyi eszközök összetettsége miatt a pénzügyi eszközök valamennyi típusára vonatkozóan az érvényes legkedvezőbb végrehajtás körének meghatározhatósága. Ehhez a Bvtv. 62. § (2) bekezdése ad iránymutatást, amely szerint a befektetési vállalkozásnak ehhez vizsgálnia kell az ügyfél minősítésén túlmenően többek között a megbízás tárgyát képező pénzügyi eszköz árát, tulajdonságait, illetve a megbízás természetét, nagyságrendjét, költségeit, végrehajtásának időigényét és a végrehajthatóságának, teljesítésének valószínűségét. Ezen összetett szempontrendszer kiegészülve a Bvtv. 63. § (1) bekezdése szerinti végrehajtási politikával megfelelő orientációt adhat a befektető megbízásának legkedvezőbb végrehajtáshoz. A tájékoztatáshoz való jog, mint fogyasztói alapjog érvényesülésének kérdése a MiFID implementációjával összefüggésben is vizsgálandó kérdéskörként merül fel. A Bvtv. 43. §-a, mint előzetes, 67.§-a mint utólagos tájékoztatási kötelezettséget előíró szabályok alapozzák meg a befektetőknek, mint kvázi fogyasztóknak a tájékoztatáshoz való jogát. Ez egészül ki a Bvtv. 44. §-a alapján a befektetési vállalkozások tájékoztatói kötelezettségével, összhangban a MiFID alkalmasság és megfelelőség vizsgálatára vonatkozó szabályaival.

A befektetési vállalkozások oldalról érték kritikák a MiFID irányelv implementációját amiatt, hogy az eddig is összetett jogszabályi rendszer átláthatósága még inkább csökken. A szabályozás valóban összetettebb lett, ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a Bvtv. szabályai mindettől függetlenül összességében a befektetési megbízások ex lege kontrollált, keretek közzé szorított folyamatát adva hozzájárulnak a befektetők közös piacon megvalósuló magasabb védelmi szintjének megvalósításához.

A UCP irányelvet implementáló, a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény hatálybalépésével a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok hatósági kontrolljának sajátos hatásköri rendszere alakult ki

Magyarországon, a fogyasztók jogorvoslathoz való jogának széleskörűen biztosított lehetőségét megteremtve[30]. A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság kvázi általános hatáskörben járhat el a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok esetében. A gazdasági verseny érintettsége esetén azonban a Gazdasági Versenyhivatal, míg a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete az általa felügyelt tevékenységgel összefüggő tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal összefüggésben járhat el. A pénzügyi szolgáltatások területén megvalósuló tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok hatósági kontrollja mellett a törvény 1. § (4) bekezdése alapján a tájékoztatásra vonatkozó egyéb jogszabályi rendelkezéseket természetesen továbbra is megfelelően alkalmazni kell.

A szabályozás változásai tükrében elmondható, hogy a pénzügyi szolgáltatások piacát érintő közösségi szintű jogalkotás alapjaiban meghatározza a magyar pénzügyi fogyasztóvédelmi jogfejlődést is. Az Európai Unió közösségi szintű jogalkotása és az ennek megfelelő hazai implementáció ugyanis keretet biztosít a tagállami szintű szabályozási eltérésekből fakadó retrográd piaci tendenciák felszámolásához, a működő vállalkozások számára is kedvező piaci feltételeket biztosítva, a fogyasztóvédelem szempontjainak legmesszemenőbbekig történő integrálása mellett. A szabályozás változása ezen a területen kiemelkedő jelentőségű, hiszen már önmagában is bonyolult társadalmi és gazdasági hatások indikátora lehet. Megjegyzendő azonban, hogy különös körülményt, gondos szakmai felkészülést igényel a szabályok alkalmazása a tagállamok, illetve szűkebb értelemben a tagállami hatóságok részéről, amelyhez a tagállamok közötti szoros együttműködés hatékony struktúrái kiépítésének módjait kell megtalálni.

Felhasznált irodalom, jogszabályok Irodalomjegyzék

1. Bethlendi András-Bodnár Katalin: A hazai hitelpiac strukturális változása. A hitelezési felmérés tapasztalatai (Hitelintézeti Szemle, 2005. negyedik évfolyam 3. szám)
2. Chris Skinner: The future of Investing in Europe's markets after MiFID (John Wiley and Sons, West Sussex, 2007)
3. Dobák Péter – Sági Judit: Fogyasztási hitelek: Növekvő eladósodottság? (Hitelintézeti Szemle, 2005. negyedik évfolyam 1. szám)
4. Európai Bizottság Belső Piaci és Szolgáltatási Főigazgatósága: „A MiFID és Ön” – Az értékpapírügyletek új szabályozási környezetének hatása a lakossági befektetőkre (FIN-FOCUS, 2006. december - 2. szám)
5. Harmati László – Steiner Péter: A határon átnyúló pénzügyi szolgáltatások szabályozása (Hitelintézeti Szemle, 2002 első évfolyam 1. szám)
6. Juraj Nemec – Glen Wright: Közösségi pénzügyek: Elmélet és gyakorlat a közép-európai átmenetben (Aula Kiadó, Budapest, 2000)
7. Lámfalussy Sándor: Gondolatok az európai értékpapírpiacok szabályozásáról (Közgazdasági Szemle, XLIX. évf., 2002. március)
8. Nicolae Dardac - Elena Georgescu: “Lamfalussy Architecture” – A Model for Consolidating the Financial Markets' Supervision (Theoretical and Applied Economics, Generala a Economistrol din Romania, 2008. augusztus)
9. OECD Economic Surveys (OECD Publishing, 2007)
10. Csécsy György – Fézer Tamás – Károlyi Géza – Petkó Mihály – Törő Emese: A gazdasági szféra ügyletei (Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2007)

11. PSZÁF, Nemzetközi Kapcsolatok Főosztálya: A Lámfalussy Bizottság jelentése az európai értékpapírpiacok jövőjéről
(Forrás:http://www.pszaf.hu/resource.aspx?ResourceID=EU_tajek_Lamfalussyjelentes)

12. Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században (Osiris kiadó, 2002, Budapest)

Jogsabályok

1. Az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.) a fogyasztói hitel-megállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről
2. Az Európai Parlament és a Tanács 2004/39/EK irányelve (2004. április 21.) a pénzügyi eszközök piacairól, a 85/611/EGK és a 93/6/EGK tanácsi irányelv, és a 2000/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 93/22/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről
3. Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról
4. 2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól
5. 2008. évi XLVII. törvény a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról

[1] Bethlendi András-Bodnár Katalin: A hazai hitelpiac strukturális változása. A hitelezési felmérés tapasztalatai (Hitelintézeti Szemle, 2005. negyedik évfolyam 3. szám) 3-4.o.

[2] Juraj Nemec – Glen Wright: Közösségi pénzügyek: Elmélet és gyakorlat a közép-európai átmenetben (Aula Kiadó, Budapest, 2000) 29-32. o.

[3] Bethlendi András-Bodnár Katalin, i.m. 8-10. o.

[4] Csécsy György–Fézer Tamás –Károlyi Géza– Petkó Mihály –Törő Emese: A gazdasági szféra ügyletei (Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2007) 338. o.

[5] Bethlendi András-Bodnár Katalin, i.m. 8-10. o.

[6] Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században (Osiris kiadó, Budapest, 2002) 570-571. o.

[7] Megjegyzendő, hogy az alkalmazott megtakarítási formákon belül a rendszerváltást követő évtizedben jellemző volt a készpénz, illetve a rövid lejáratú bankbetétek jelentős túlsúlyba kerülése, kisebb kockázatvállalási hajlandóságot tükrözve a keresleti oldalról.

[8] Dobák Péter – Sági Judit: Fogyasztási hitelek: Növekvő eladósodottság? (Hitelintézeti Szemle, 2005. negyedik évfolyam 1. szám) 1-6. o.

[9] Példaként említhető a távollevők között kötött szerződésekre, illetve a fogyasztóval üzleten kívül kötött szerződésekre vonatkozó kormányrendelet.

[10] Dobák Péter – Sági Judit, i.m. 17.o.

[11] Harmati László – Steiner Péter: A határon átnyúló pénzügyi szolgáltatások szabályozása (Hitelintézeti Szemle, 2002 első évfolyam 1. szám) 4. o.

[12] OECD Economic Surveys (OECD Publishing, 2007) 93. o.

[13] Harmati László – Steiner Péter, i.m. 7. o.

- [14] Várnay Ernő-Papp Mónika: Az Európai Unió joga (KJK-KERSZÖV, Budapest, 2005) 510-513. o.
- [15] Lámfalussy Sándor: Gondolatok az európai értékpapírpiacok szabályozásáról 181-182. o. (Közgazdasági Szemle, XLIX. évf., 2002. március)
- [16] Nicolae Dardac - Elena Georgescu: "Lámfalussy Architecture" – A Model for Consolidating the Financial Markets' Supervision (Theoretical and Applied Economics, Generala a Economistilor din Romania, 2008. augusztus) 64-65. o.
- [17] A bizottság működésének végső célja az egységes európai értékpapírpiac kialakítása.
- [18] PSZÁF, Nemzetközi Kapcsolatok Főosztálya: A Lámfalussy Bizottság jelentése az európai értékpapírpiacok jövőjéről 1-3 o. (Forrás http://www.pszaf.hu/resource.aspx?ResourceID=EU_tajek_Lamfalussyjelente s)
- [19] OECD Economic Surveys 93. o. (OECD Publishing, 2007)
- [20] A Maastrichti Szerződés emelte a hivatalos politikák közzé a fogyasztóvédelmet (129/A cikk), ezzel kiemelt hangsúlyt adva a fogyasztóvédelem szempontrendszerének.
- [21] Az 2008/48/EK irányelv 4. cikk (2) bekezdésének c) pontja alapján a tagállam dönthet úgy is, hogy azon folyószámlahitel formájában létrejött hitel-megállapodások esetében, amikor a hitelt felszólításra vagy három hónapon belül vissza kell fizetni, nem szükséges a teljeshiteldíj-mutató feltüntetése.
- [22] Az 2008/48/EK irányelv 10. cikkének (1) bekezdése szerint a végleges hitelmegállapodásokat is nyomtatott formában vagy más tartós adathordozón kell elkészíteni és abból valamennyi szerződő félnek kézhez kell kapnia egy-egy példányát.
- [23] Az irányelv tagállamok általi implementálásának végső határideje 2010. május 12.
- [24] Európai Bizottság Belső Piaci és Szolgáltatási Főigazgatósága: „A MiFID és Ön” – Az értékpapírügyletek új szabályozási környezetének hatása a lakossági befektetőkre (FIN-FOCUS, 2006. december - 2. szám)
- [25] Szakmai ügyfélnek az irányelv II. számú mellékletében meghatározott befektetők minősülhetnek. Fontos lehet a különbségtétel abból a szempontból, hogy a befektető-védelmi intézkedések alkalmazandó körét a leghatékonyabban a befektetők egyes kategóriáinak speciális sajátosságaihoz igazítva lehet meghatározni.
- [26] Chris Skinner: The future of Investing in Europe's markets after MiFID 6-9. o. (John Wiley and Sons, 2007, West Sussex England)
- [27] A UCP irányelv egyébként kizárólag a fogyasztóknak a termékekkel kapcsolatos ügyleti döntéseit közvetlenül befolyásoló kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozik, azonban nem foglalkozik az elsődlegesen más célok érdekében alkalmazott kereskedelmi gyakorlatokkal (pl: a befektetőkhez intézett kereskedelmi kommunikáció, mint az éves jelentések és a vállalkozások írott reklámanyagai, amelyekre egyébként a MiFID megfelelően vonatkozik)
- [28] Az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése szerint a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen, amennyiben ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel és a termékkel kapcsolatban jelentősen torzíttja vagy torzíthatja azon átlagfogyasztó gazdasági magatartását, akihez eljut vagy aki a címzettje, illetve – amennyiben a kereskedelmi gyakorlat egy bizonyos fogyasztói csoportra irányul – a csoport átlagtagjának a gazdasági magatartását.
- [29] Értve ez alatt elsősorban a fogyasztóvédelemről szóló törvény módosítását, a UCP irányelvet implementáló tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló törvény és a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és korlátairól szóló törvény rendelkezéseit..
- [30] Külön figyelmet érdemel, hogy az eljáró hatóságok munkáját orientálva a UCP irányelv, és így az implementáló jogszabály is, a magyar jogi szabályozásban szokatlan magatartási katalógust, ún. fekete listát tartalmaz, mely egy része nem ismeretlen, azonban idegen a magyar jogszabályi környezetben.

